

Skadestånd och bodelning

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet regeringens proposition 2006/07:32, vari föreslås vissa ändringar i äktenskapsbalkens bodelningsregler. De föreslagna ändringarna innebär att en make som fått ersättning för personskada och kränkning skall få ta undan ersättningen vid en bodelning. Vidare innebär ändringsförslaget att en make skall ha rätt till kompensation om det från den andra makens giftorättsgods har räknats av en skuld som uppkommit genom brott inom tre år innan giftorättsgemenskapen upphörde eller om den andra maken använt sitt giftorättsgods till att betala en sådan skuld. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2007.

Därutöver behandlar utskottet i betänkandet tre motioner från den allmänna motionstiden 2006, vari begärs sådana ändringar i bodelningsreglerna som föreslås i propositionen.

Utskottet föreslår att riksdagen antar lagförslaget. Ställningstagandet innebär att motionerna i allt väsentligt är tillgodosedda.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Ärendet och dess beredning	4
Utskottets överväganden	5
Skadestånd och bodelning	5
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	10
Propositionen	10
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2006	10
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	11

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Skadestånd och bodelning

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i äktenskapsbalken. Därmed bifaller riksdagen proposition 2006/07:32 och avslår motionerna 2006/07:C222 yrkande 1, 2006/07:C226 och 2006/07:C255.

Stockholm den 13 mars 2007

På civilutskottets vägnar

Carina Moberg

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Carina Moberg (s), Inger René (m), Ewa Thalén Finné (m), Johan Löfstrand (s), Andreas Norlén (m), Lennart Pettersson (c), Christina Oskarsson (s), Jan Ertsborn (fp), Hillevi Larsson (s), Christine Jönsson (m), Yvonne Andersson (kd), Anti Avsan (m), Egon Frid (v), Ameer Sachet (s), Lars Tysklind (fp), Jan Lindholm (mp) och Eva Sonidsson (s).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

Under de senaste riksmötena har lagutskottet genom återkommande motioner uppmärksammat på fall där en tillämpning av nuvarande bodelningsregler i äktenskapsbalken i vissa situationer ansetts leda till otillfredsställande resultat. Det gäller främst i sådana situationer där en make har gjort sig skyldig till övergrepp mot den andra maken eller någon annan närstående och förpliktats att betala skadestånd (se bet. 2003/04:LU22, bet. 2004/05:LU14 och bet. 2005/06:LU19).

I december 2004 gav Justitiedepartementet en sakkunnig person i uppdrag att biträda departementet med att utreda vissa frågor angående skadestånd och bodelning enligt äktenskapsbalken. Uppdraget redovisades i juli 2005 i departementspromemorian (Ds 2005:34) Några bodelningsfrågor. Promemorian har därefter remissbehandlats och ligger till grund för förslagen i propositionen.

I propositionen föreslår regeringen – efter att ha hört Lagrådet – att riksdagen antar i propositionen framlagt förslag till ändringar i äktenskapsbalken. Regeringens förslag finns i *bilaga 1* och lagförslaget i *bilaga 2*.

Ingen motion har väckts med anledning av propositionen. I ärendet behandlar utskottet tre motioner från allmänna motionstiden år 2006. Förslagen i motionerna finns i *bilaga 1*.

Utskottets överväganden

Skadestånd och bodelning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens lagförslag. Ställningstagandet innebär att motionsyrkandena i allt väsentligt är tillgodosedda.

Bakgrund

En make har ingen äganderätt till den andra makens egendom under ett bestående äktenskap, utan varje make äger sin egendom och svarar för sina skulder. Under ett äktenskap är en makes egendom giftorättsgods i den mån den inte är enskild egendom. Egendom kan vara enskild exempelvis genom att makarna kommit överens om det i ett äktenskapsförord eller genom ett förordnande i ett testamente.

När ett äktenskap upplöses, vilket sker genom äktenskapsskillnad eller den ena makens död, skall makarnas egendom fördelas mellan dem genom bodelning.

Allmänna bestämmelser om bodelning finns i 9 kap. äktenskapsbalken. I samband med äktenskapsskillnad skall en bodelning göras med utgångspunkt i egendomsförhållandena den dag då talan om äktenskapsskillnad väcktes. Har äktenskapet upplösts genom den ena makens död utan att ett mål om äktenskapsskillnad pågick, är utgångspunkten i stället den dag då dödsfallet inträffade. Sådan egendom som en make förvärvar därefter skall inte ingå i bodelningen.

Bodelning behövs inte om makarna endast har enskild egendom och ingen av dem begär att få ta över bostad eller bohag från den andra maken. Är makarna eniga, får de fördela sin egendom genom bodelning under äktenskapet utan att något mål om äktenskapsskillnad pågår.

I 10 kap. äktenskapsbalken anges vilken egendom som ingår i bodelningen. All egendom som en make äger och som inte gjorts till makens enskilda skall ingå. Undantag görs för viss typ av egendom som i och för sig är giftorättsgods. Egendom som en make har huvudsakligen för enskilt bruk liksom presenter får tas undan (2 §). Rättigheter som inte kan överlåtas eller som i annat fall är av personlig art skall tas undan vid bodelningen om det skulle strida mot vad som gäller för rättigheten att låta den ingå (3 §).

Hur makarnas andelar av det gemensamma giftorättsgodset skall beräknas framgår av 11 kap. äktenskapsbalken. Från en makes giftorättsgods skall räknas av så mycket att det täcker de skulder som den maken hade när giftorättsgemenskapen upphörde. En makes skuld skall täckas med annan egendom än giftorättsgods i några fall, bl.a. om skulden är att hän-

föra till enskild egendom (2 §). Det som återstår av makarnas giftorättsgods, när avdrag gjorts för att täcka skulderna, skall läggas samman och värdet därefter delas lika mellan makarna (3 §). Bodelningen skall dock under vissa närmare förutsättningar justeras. Så är fallet om en make genom en gåva minskat sitt giftorättsgods eller använt detta till att öka värdet av sin enskilda egendom eller om maken använt giftorättsgods till att öka värdet av en rättighet som inte skall ingå i bodelningen (4 §).

Möjligheterna att jämka resultatet av en bodelning framgår av 12 kap. äktenskapsbalken. En situation då jämkning kan ske är då det med hänsyn särskilt till äktenskapets längd men även till makarnas ekonomiska förhållanden och omständigheterna i övrigt är oskäligt att en make vid bodelning skall lämna egendom till den andra maken i den omfattning som följer av de allmänna reglerna. I sådana fall skall bodelningen i stället göras så att den förstnämnda maken får behålla mer av sitt giftorättsgods (1 §). Vidare har en efterlevande make möjlighet att vid en bodelning med anledning av den andra makens död begära att vardera sidan skall behålla sin egendom (2 §). En efterlevande makes rätt att få behålla sitt giftorättsgods och få del i den avlidnes giftorättsgods är dock undantagsvis begränsad; 15 kap. 1 och 3 §§ ärvdabalken om förverkande av rätten att arva eller få egendom på grund av testamente tillämpas även i fråga om bodelning. Därutöver finns en jämningsregel för äktenskapsförord och s.k. föravtal om bodelning (3 §).

Bestämmelserna i äktenskapsbalken om bodelning tillämpas också på registrerat partnerskap (se 3 kap. 1 § lagen om registrerat partnerskap).

Propositionen

I propositionen konstaterar regeringen att nuvarande bodelningsregler leder till otillfredsställande resultat när den ena maken har gjort sig skyldig till övergrepp mot den andre maken eller någon annan närstående och därför förpliktats att betala skadestånd. Exempelvis kan brottsskadeersättning ha betalats ut till en make samtidigt som den andra maken har en skuld avseende samma ersättning till Brottsoffermyndigheten. Enligt vad som nu gäller skall den skyldige maken vid beräkningen av sin andel i boet räkna av skulden medan däremot den ersättning som betalats ut till den andra maken skall ingå i bodelningen. Resultatet av en sådan ordning är förstås särskilt stötande när det är fråga om våld inom familjen och en make kan sägas i praktiken få dela sin ersättning med gärningsmannen. Också i andra situationer kan det enligt regeringen framstå som mindre lämpligt att ett skadestånd som har utbetalats till en make ingår i en bodelning. Det framstår inte som tillfredsställande att en make som t.ex. har fått ersättning för personskada eller kränkning efter ett rånöverfall eller en trafikolycka skall behöva dela med sig av denna ersättning vid en efterföljande bodelning.

Mot den redovisade bakgrunden anser regeringen att bodelningsreglerna bör ändras. Ersättning för personskada och kränkning bör, anför regeringen, inte ingå i en bodelning, oavsett vem som har orsakat skadan. I propositionen föreslår regeringen således att en make skall ha rätt att från en bodelning ta undan egendom som maken har fått i ersättning för personskada och kränkning, liksom avkastning av egendomen. Detsamma skall gälla för vad som trätt i stället för sådan egendom. Ersättning för inkomstförlust och kostnader avseende tiden innan giftorättsgemenskapen upphörde skall dock inte få tas undan. Om den ena maken är död, skall endast den efterlevande maken ha rätt att ta undan egendom av det aktuella slaget.

I propositionen anför regeringen vidare att om lagen ändras endast på så sätt att en make ges rätt att ta undan ersättning för personskada och kränkning, skulle en make som utsatts för brott av den andra maken fortfarande få sämre ekonomiskt utfall vid bodelningen än vad han eller hon skulle ha fått om något brott inte hade begåtts. Inte heller kommer man åt en annan svaghet i gällande rätt, nämligen att en make tvingas ta de ekonomiska konsekvenserna även av andra brott som den andra maken begått – med andra ord vara med och ”betala” den makens böter och skadestånd. Regeringen anser därför att en make skall kunna kompenseras om den andra maken genom brottsligt förfarande skuldsatt sig eller minskat sitt giftorättsgods. I propositionen föreslås därför att en make skall ha rätt till kompensation om det från den andra makens giftorättsgods har räknats av en skuld som uppkommit genom brott inom tre år innan giftorättsgemenskapen upphörde eller om den andra maken använt sitt giftorättsgods till att betala en sådan skuld. Detta skall gälla även för arvingar och testamentstagare.

Därutöver konstaterar regeringen i propositionen att också sambolagen (2003:376) innehåller regler om bodelning. Frågan är då om ändringar behöver göras även i den lagen. Bodelning enligt sambolagen gäller emellertid, anför regeringen, bara samboegendom, dvs. sambors gemensamma bostad och bohag om egendomen förvärvats för gemensam användning. Utanför faller exempelvis kontanta medel, värdepapper och motorfordon. Enligt regeringens mening utesluter sambolagens begränsade tillämpningsområde i princip sådana problem som kunnat konstateras vid bodelning i äktenskap, som ju omfattar allt giftorättsgods. Det saknas därför behov av en regel om rätt att undanta ersättning för personskada och kränkning, eller vad som trätt i stället för sådan ersättning, när det gäller bodelning enligt sambolagen. Inte heller är, anför regeringen, regler om rätt till kompensation motiverade för samboförhållanden.

Slutligen behandlar regeringen i propositionen frågan om vilka förutsättningar som allmänt bör gälla för jämkning vid bodelning enligt äktenskapsbalken och sambolagen. I den departementspromemoria som ligger till grund för förslagen i propositionen föreslås att lagstiftningen i avsevärt större omfattning än i dag skall öppna upp för bedömningar av vad som är

ett skäligt bodelningsresultat i det enskilda fallet. Regeringen konstaterar i propositionen att – med de förslag som lämnas i propositionen – är det inte nödvändigt att ändra jämningsreglerna för att förhindra de stötande bodelningsresultat som har uppmärksammats. Inte heller i övrigt har det, enligt regeringens uppfattning, framkommit något påtagligt behov av att ändra reglerna. I själva verket skulle de ändringar som föreslås i promemorian innebära ganska betydande avsteg från de principer som bär upp äktenskapsbalken och sambolagen. Sammanfattningsvis gör regeringen således bedömningen att jämningsreglerna bör behållas oförändrade.

Motionerna

I motionerna behandlas frågan om möjligheterna till jämkning av bodelning i situationer när en make har gjort sig skyldig till övergrepp mot den andre maken eller någon annan och förpliktats att betala skadestånd. Sålunda begär Magdalena Andersson och Jan-Evert Rådström (båda m) ett tillkännagivande med innebörden att jämningsreglerna i det här avseendet behöver ses över för att otillfredsställande bodelningsresultat skall kunna undvikas. Liknande krav framställs i motion C255 av Agneta Lundberg och Hans Stenberg (båda s).

LiseLotte Olsson m.fl. (v) begär i motion C222 att regeringen lägger fram förslag till lagändringar som innebär att ersättning som utgått på grund av att en make, registrerad partner eller sambo misshandlat sin kvinna eller man skall undantas från bodelning (yrkande 1).

Utskottets ställningstagande

I enlighet med vad lagutskottet tidigare gett uttryck för anser civilutskottet att det är angeläget att bodelningsreglerna ändras för att komma till rätta med vissa, i de väckta motionerna beskrivna, otillfredsställande bodelningsresultat. Civilutskottet välkomnar därför förslagen i propositionen.

Vad först gäller förslaget om att ersättning för personskada och kränkning bör få tas undan från bodelning har, enligt utskottets mening, sådan ersättning – det kan röra sig om skadestånd, brottsskadeersättning eller försäkringsersättning – en så nära anknytning till den skadelidande att det framstår som olämpligt att sådana ersättningar skall ingå i en bodelning, oavsett vem som har orsakat skadan. Särskilt tydligt och i vissa fall direkt stötande för det allmänna rättsmedvetandet är detta när det gäller kränkningersättning, som ju syftar till att kompensera den skadelidande för den kränkning av den personliga integriteten som ett brott har inneburit. En kränkningersättning bör alltid kunna hållas utanför bodelningen. Men även ersättning för personskada har ett starkt personligt inslag, och enligt utskottets mening bör utgångspunkten vara att också sådan ersättning kan undantas från bodelningen.

Utskottet tillstyrker med det anförda regeringens förslag i denna del och delar regeringens bedömning att det saknas behov av en motsvarande reglering i sambolagen.

Vad därefter gäller förslaget om att skulder som uppkommit genom brott bör ge rätt till kompensation anser utskottet, även om frågan om kompensation förmodligen kommer att aktualiseras i endast ett begränsat antal fall, att en kompensation i det enskilda fallet kan ha stor betydelse för den make som berörs. Också mera principiellt är enligt utskottets mening en rätt till kompensation väl motiverad. Det framstår inte som lämpligt att en make till följd av bodelningsreglernas utformning tvingas vara med och dela den andre makens skulder av detta slag.

Utskottet tillstyrker därför regeringens förslag även i denna del och delar regeringens bedömning att det saknas behov av en motsvarande reglering i sambolagen.

Med det anförda föreslår utskottet att riksdagen antar regeringens lagförslag. Ställningstagandet innebär att motionerna C226 och C255 är tillgodosedda samt att motion C222 yrkande 1 i allt väsentligt är tillgodosedd.

Vad slutligen gäller frågan om också jämkningsreglerna bör ändras på sätt som föreslås i den departementspromemoria som ligger till grund för förslagen i lagstiftningsärendet vill utskottet anföra följande. Enligt utskottets mening är en självklar och viktig utgångspunkt vid utformningen av regler om bodelning att var och en skall kunna förstå och tillämpa dem. Makar, registrerade partner och sambor måste på förhand kunna bedöma resultatet av en bodelning och i så stor utsträckning som möjligt lösa sina mellanhanden utan medverkan från någon myndighet eller juridisk expertis. En sådan utvidgning av jämkningsreglerna som föreslås i departementspromemorian skulle, enligt utskottets mening, försvåra för makar, registrerade partner och sambor att förutse resultatet av en bodelning och riskera att leda till ett ökat antal tvister. Utskottet delar således regeringens bedömning att jämkningsreglerna inte bör ändras.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2006/07:32 Skadestånd och bodelning:

Riksdagen antar det i propositionen framlagda förslaget tilllag om ändring i äktenskapsbalken.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2006

2006/07:C222 av LiseLotte Olsson m.fl. (v):

1. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till lagändring som innebär att ersättning som utgått på grund av att en registrerad partner, make eller sambo misshandlat sin kvinna eller man eller annan nära anhörig ska undantas från bodelning.

2006/07:C226 av Magdalena Andersson och Jan-Evert Rådström (båda m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om åtgärder gällande skadestånd.

2006/07:C255 av Agneta Lundberg och Hans Stenberg (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om rätten till utdömt skadestånd.

BILAGA 2**Regeringens lagförslag****Förslag till lag om ändring i äktenskapsbalken**

Härigenom föreskrivs att det i äktenskapsbalken skall införas två nya paragrafer, 10 kap. 2 a § och 11 kap. 4 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

10 kap.*2 a §*

Varje make får från bodelningen ta undan egendom som maken har fått i ersättning för personskada och kränkning samt avkastning av egendomen. Ersättning för inkomstförlust eller för kostnader får dock tas undan endast i den mån ersättningen avser tiden efter det att talan om äktenskapsskillnad väcktes, anmälan enligt 9 kap. 1 § andra stycket gjordes eller dödsfallet inträffade. Rätten att ta undan egendom gäller också vad som har trätt i stället för sådan egendom som anges i första meningen.

Om den ena maken är död, gäller rätten att ta undan egendom enligt första stycket endast för den efterlevande maken.

11 kap.*4 a §*

Om en skuld som uppkommit genom brott har räknats av från den ena makens giftorättsgods enligt 2 § eller om ena maken har använt sitt giftorättsgods till att betala en sådan skuld, skall den andra makens andel vid bodelningen beräknas som om skulden inte hade räknats av eller betalningen inte hade skett. Den förstnämnda makens del i det sammanlagda giftorättsgodset skall minskas i motsvarande mån.

Första stycket gäller endast

skulder som har uppkommit inom tre år innan talan om äktenskapskillnad väcktes, anmälan enligt 9 kap. 1 § andra stycket gjordes eller dödsfallet inträffade.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2007.
  2. Ligger den dag som avses i 9 kap. 2 § äktenskapsbalken före den 1 juli 2007, tillämpas inte 10 kap. 2 a § och 11 kap. 4 a §.